

صاحبی، مدیری، محرری:

آبونه بدلی:

سنه لکی ۱۰۰ غروش
آئی آیلنی ۵۰
اویچ آیلنی ۲۵

مخفل

۱۳۳۸

اداره خانه سی:
شهرزاده باشندہ (تعالیٰ اسلام)
جمعیتی مرکز عمومایی
مرکز توزیعی:
باب عالی جاده سنده (اتحاد
تجارت) کتبخانه سی
اسلامک نفعنه تخادم مقالات
مع التشر قبول و نشر اولونور

یازانک شخصتی دکل، یازانک اهییتی
نظر دقتہ آیلنیر.

دینی، علمی، ادبی، اجتماعی رشیدیلک شهری
نجموہ اسویہ در

کان یازیردن شایان قبول کورولنلرہ تاریخ
میراسیلہ درج ایدیلیر.

فی ۷ بوجوق غروش

۱۳۳۹ شعبانہ مخصوص نسخہ

عدد: ۱۰

مدرجات:

مخفل دینی و علمی: اوچنجی جواب - اسکیلی محمد عاطف.
مخفل انتقادی: امام غزالی والمضنون کتابلری - حافظ ابراهیم.
رضا. مخفلک کیفیت تلفظی - طاهر المولوی.
مخفل تاریخی: شعبان المعظم، لیلہ برات، صرہ عابون، ماهیہ، یوم شک - طاهر المولوی.
مستجابی زاده عصمت
بک - سعود المولوی. سعید و امین خاکی بکار - طاهر المولوی.
مخفل ادبی: السہی - توفادی زاده شکیب اولدکدن صوکر - غنی کشمیری و بعض ابیاتی. طاهر المولوی.
بر رجا. علاوہ: هند ماصالری

قاموسك افاده سندن محفل كلسنك عربجه ده فتح فا
ایله ده تلفظ ایدیلدیکی آکلاشیلور. فقط فارسیده اولسون،
تورکجه ده اولسون فانك کسریله زبازددر .
ایشته حافظ دیوانده کی برنجی هنك ایستادن
بولونان :

همه کارم زخود کامی بید نامی کشید آخر
نهان کی ماند آن رازی کزو سازند محفلها
بیتده کی محفل لفظی ،

الا یا ایها الساقی ادر کأساً وناولها

مصراعيله باشلان او هنك مصارع سائرهنده کی
مشکل ، دل ، منزل ، ساحل و سائر کبی الفاظ ایله تفسیه
ایدیلشدر .

کذا (جریده علمیه) نك ۵۱ نجی نسخه سنده مندرج
اولدینی اوزرد صیحه رقیه سلطان حضرت تریله شهزاده
عمر فاروق افندی حضرت ترینك عقد نکاحلری مناسبتیه
اسبق شیخ الاسلام حیدری زاده ابراهیم افندی طرفدن
انشاد ایدیلن منظومه تاریخی ده

ماه ایلدی برج شمسی منزل

شاخ کلی بابل ایتدی محفل

دنیلمشدر که بویته محفل ایله منزل تفسیه سی ،
او کله نك طرز تافطی حقده بر شیخ الاسلام افندی
ادیبی دیمکدر . (مؤذن محفل) (خنکار محفل) (محفل
هایون) کی تعبیرلرده کی محفللرده هر کسک لسانده مکسور
الفاء اولارق تلفظ ایدیلشده در . بنده محفل صاحبجه
مجموعه سنك اسمی (محفل) دکل (محفل) در .

محفل تاریخی :

شعبان المعظم

(اوچ آیلر) دیدیکمز [۱] شهر ثلاثه مبارکه نك

[۱] شعبان او مهرویه که اسمی رمضاندر

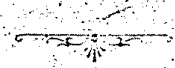
اشک ترم آنکچون اوچ آیلرده رواندر

واصف اندرونی

وجودده بولندیغنه و خلافتك خالق تعالی به قارشی سجده
بر عبودیت اوله رقی اطاعتله سعادت سزمده یه نائیتلرینه
کمال وضوح اوزره دلالت ایلمکده در .

ویزه لی

رضا

(محفل) می ، (محفل) می ؟

مجموعه نك اسمی بولونان (محفل) ی قارئلر یزدن
بعضیلرینك فتح فا ایله (مقتل) بعضیلرینك ده کسر فا
ایله (منزل) وزنده تلفظ ایتدکلی ایشیتدیکمز ایچین
موقوف بر رساله ده عنوان مخصوص اولان او کله ده
اولسون اختلاف قرآنیه محل قلامق اوزره بر قاج سطر
قارالامایه مجبور اولدق :

محفل لفظنك ؛ هم فتح فا ایله ، هم ده کسریله اوقو -
نه بیایدیکی و - محفل کبی - اجتماعکاه معنانه کلدیکی قاموس
ترجمه سنده محرردر . (رافعی) نك . (مصباح المنیر) نده
« محفل و الجمع محافل مثل مجلس و مجالس » دنیلمکده در که
« محفل ایله جمعی بولونان محافل ؛ مجالس و مجالس وزنده در »
دیمکدر . (لغت ناجی) ده کسر فا ایله محرک اولوق اوزره
شو صورتله مضبوطدر .

« محفل [ع] طویلانه حق بر : محفل ادبا . محفل ظرفا . جامعلرده
مؤذله مخصوص یو کسک بر : جمعی : محافل : محافل علمیه »
حاجی ذهنی افندی مرحومك (المشذب) ی ده
معلومات آیه بی حاویدر :

« مضارعك وسطی مکسور اولان نوعلرك (*) اسم مکان
وزمان صیغه سی (مفعول) [کسرفا ایله] وزنده اولور : المجلس
(اوطوریلان بر) المحفل (طویلانیلان بر) المنزل (خانه وقونه حق
بر) المرجع (دونه جک بر) المورد (واره حق بر) المنتج
(نتاج وقتی ، قوزولامه زمانی) المأزق (طاریر وصیقینی
وقتی) »

(*) حفل ، حفول ، حفیل مصدرلری ؛ ثلاثی مجردك
ایکنجی باندن اولوق اعتباریه مضارعنك وسطی مکسوردر .

تعبیر جائزه عموم کائنات عائد بر سنه لك معنوی بودجه
وتعلیماتنامہ لك زمان تصدیق اولان لیلہ برات حقندہ
حاجی ذہنی افندی مرحومك (كتاب الصلوات) ی شو
سطرلری محتویدر :

«... اولیله مبارکده ارزاق و آجال و اغناء و افتقار و اعزاز
و اذلال و احیا و اماتہ و عدد و حاج تقدیر اولنور. حق جل و علا
آنك حقندہ (فیہا یفرق کل امر حکیم) بیورمدر. اولیله
مبارکده جناب حق خبری سح ایدر، یعنی یاغفور کی یاغدر،
بش کیجه واردر که آنلرده دعا مردود اولماز: جمعه کیجه سی،
رجبك ایلك کیجه سی، شعبانك نصف کیجه سی، عید فطر
کیجه سی، عید اضحی کیجه سی.

بر حدیث شریفده دخی: بش کیجه احیا ایدن نائل سعادت
اولور. ترویہ کیجه سی [ترویہ : تربیه و زننده ذی الحجه لك
سکزیجی کونی آیدر] عرفه کیجه سی، عید فطر کیجه سی،
عید اضحی کیجه سی، نصف شعبان کیجه سی بیورمشلردر.

حدیث دیگرده علیه الصلوٰۃ والسلام افندیز حضرتلری
بیورمشلردر که: شعبانك نصف اولدیغنده کیجه سی قائم و کوندوزنی
صائم اولك. زیرا او کیجه لك بخشایشنه نهایت یوقدر: یتہ صلی الله
علیه وسلم افندیز حضرتلری بیورمشلردر که: نصف شعبان
کیجه سی وایکی بایرام کیجه سی قائم اولانك قلبی نورازی ابله
مستیر اولور. »

صره همایون

لیلہ براتك ایرتبیسی اولان ۱۵ شعبانده دیدنه دیرینه
سلطنت سنیه دن اولمق اوزره صره همایون آلائی اجرا
ایدیلیردی که مقدما ۱۲ رجده یاپیلان بورسم؛ صره لك
ده کیز طریقیله کوندم ریلہ سی و زمان سفرک بالطبع قیصالماسی
طولا بیسیله اولمالی که نصف شعبانده ایفا ایدیلہ یه باشلا-
نیلمشدی.

ان شاء الله تعطیلی موقدر، اك صوك یاپیلان صره
آلائی ۳۳۳ سنه مالیه سنده اجرا اولونمشدی.

صره کلمه سی قاموس ترجمه سنده :

«الصره : صادق ضمیمه کیسه یه اطلاق اولنور که ایچنه
اچنه و آلتون وضع اولنور»
(لهجه عثمانی) ده :

«صره [اس] مضمومدر. حجازه رسماً کوندریلن عطیه

هدیه، چیقین »

ایکنجیسی اولان (شعبان المعظم) حلول ایتدی. جناب
حق؛ امت محمد حقندہ خیرلی ایله یه.

بین العرب شعبانك اسم قدیمی (عاذل) اولدینی (بلوغ
الارب) ده محرر بولوندینی کی قاموسك ضبطله ده
مؤکددر.

نام حالیه ایچین یتہ بلوغ الارب «وقیل سمی بذك
لتشعبهم فیہ للغارات» دیور، قاموس ترجمه سی ده :

«... بر معروف آنك اسیدر که رجب ابله رمضان بیتنده در.
عرب شهر منورده صو طلبی ایچون، یاخود نهب و غارت
ایچون متشعب و متفرق اوللریله شعبان ایله تسمیه ایدیلر.»
معلوماتی ویریور.

لیلہ برات :

بو آیتک اون بشنجی کیجه سی (لیلہ برات) عنوانلی
برشب مبارکدر. سورة دخانك ابتدالرنده کی (فیها یفرق
کل امر حکیم) آیت جلیله سنده کی ضمیرك مرجعی؛ بولیه
متمینه اولدینی بعض مفسرین طرفدن بیان ایدیلشدر.
از جمله (حسین واعظ) تفسیرنده :

«جمی براننده لیلہ مبارکه شب برات است و آن نیمه
شعبان است و برکت او در نزول ملائکه و اجابت و فصل اقصیه
و تقسیم نم است (فیها) درین شب (یفرق) جدا کرده فیصل
داده شود (کل امر حکیم) هر امری که حکم کرده شده
است در همه سال از ارزاق و آجال. و شب برات از لیلی فاضله
است که بدین امت داده. در حدیث آمده که درین شب بیامرزند
از کناهکاران بعد هر مویی که بر کوفته اند بنی کلب است.»
دیگر که «بعض مفسرینه کورده بو آیتک اوست طرفنده کی
(لیلہ مبارکه) شعبانك نصف لیلی اولان برات کیجه سیدر.
مبارك اولماسی ده او کیجه ملککرك نزولی، دعا لرك قبولی،
قضایانك فصلی، نعمت لرك تقسیم طولا بیسیله در. هرینیل،
او کیجه ده ارزاق و آجالدن حکم ایدیلش اولان امور؛
فصل و تفریق اولونور.

کثرت اغامیه مشهر اولان (بنی کلب) عشیرتنک
قویونلرنده کی تویرک عددی قدر کناهکارانك لیلہ براتده
مظهر غفران اولاجنی حدیث شریفده بیان بیورلمشدر،
مأئده در.

دورنده ایش ده کیشدی ، حرمینه صره ارسالی وظائف
سیاسیه صیراسنه کجی .

معلوماتدرکه : مصر قطعه سی ؛ ایوبیلردن ضوکر
کوله منلرک اله کچمش ، خطه هجازه ده ایجه بر مدت
مصر حکومتنه تابع بولونمشدی .

کوله منلر ؛ حجاز علماسنک طرفدارلغنی قازانق ایچین
اونلر نامه سنوی بر مقدار (ذخیره) کونده ریرلر ،
حزمینده ده بوکا (صدقات مصریه) دیرلردی .

سلیم اول ۹۲۳ تاریخده مصری آلوب ده (خادم الحرمین
الشریفین) اولونجه کوله منلرک ذخیره مرتبه سی کافی السابق
یوللامقله برابر کندی طرفندن علاوه اولارقی ۲۰۰۰۰۰
آلین و ۷۰۰۰ أردب [۱] ذخیره کونده ردی . هجازه
(صدقات رومیه) ددنیلن عثمانلی صره سندن ذخیره نك
مقداری سلطان محمود ثانی عصرده ۱۷۰۰۰ اردبه ، نقدك
یگونی ده سلطان عبدالحمید ثانی عهدده ۳۵۰۳۶۱۰ غروشه
بالغ اولمشدی .

بودجه یه قونولوب ده کونده ریه مین ۳۳۴ سنه مالییه سی
صره هایون تخصیصاتی ایسه ۳۶۴۰۲۷۲ غروشه ترفع
ایله مشدی .

* *

اسکیدن صره هایون ؛ دارالسعادة آفالرینک
نظارتیله اخراج ایدیلیردی . چونکه :

« بوداتلره حرم هایون خدمت عاصمه سی نظارتندن باشقه
برده حرمین شریفین مصالح اوقاف شریفه سی نظارت جلیله سی
علاوه بیورلسیله چهارشنبه کونلری اورته قیونک [عسکری
موزه سنک قارشیسنده کی قله لی قانی] خارجنده خاص آخور
طرفنده سد اوززنده کی قصرده [شیمی موجود دکدر]
حرمین مفتش و محاسبه جی و مقاطعه جی و روزنامه جی و باش
خلیفه و یازمچی افندیلردن مجتمع بر مجلسده دارالسعادة آغاسی حاضر
اولدینی حالده حرمین اوقاف جلیله سنه متعلق اولان محاسبات
وبوکا متفرع سائر مراعات رؤیت اولنوردی . تاریخ عطا »
صره هایون ؛ اولجه اسکداردن قاره طریقله
یولانیلیدی چیه تله اخراج مراسمی ؛ رجیک اون

[۱] برأردب : هجازه ۱۰۸ مصرده ۱۲۰ قیه در .

دیه تعریف ایدیلیر . (ایوب صبری پاشا) نك
(مرآت الحرمین) نده ایسه شویله معلومات ویریلیر :

« حرمینه اك اول صره ارسالی (مقتدر بالله عباسی)
عصرنده ، یعنی ۳۱۱ سنه سنده عادت اولمشدر . مقتدر باللهك
کوندردیکی صره نك مقداری ۳۱۵۴۰۲۶ فیلوزی آلتونی ایدی .
مقتدر باللهك تخمیناً ۸۱ ویا ۸۲ سنه اول (واتیق بالله)
طرفندن دخی ققرای حرمینه احسان واکرام ایدیلش ایسه ده
سنه سنه کوندریلیوب بالکز اثنای حجه توزیع ایدیلشدر ...
مقتدر بالله عباسیدن صکره چلی سلطان محمد خان ایکنجی دفعه
اولقی اوزره مقدار کافی صره کوندرمش و بویولده اوچنجیاك
شرفنده فردوس آشیان مشارالیهك نجل نجل شهر یاریلری
مظهر اولمشدر . اوچنجی دفعه کوندریلن صره نك مقداری ۳۵۰۰۰
فیلوزی اولوب بو مقدارک بهر سنه کوندریله سی اصول اتخاذ
ایدیلشدر .

دردنجی دفعه ده (۷۱۷) سلطان مراد خان ثانی - حرتلری
کوندرمش و بشنجی دفعه کوندریلن صره ۸۵۵ تاریخنه تصادق
ایدیلشدر .

۸۵۵ سنه سی کوندریلن صره نك مقداری ۸۰۱ کیسه
اولوب ۸۴۳ تاریخده عجم شاهلردن (شاه رخ) دخی بر مقدار
صره ارسال ایدیلشدر .

۸۸۶ سنه سنده سلطان یازید خان ثانی بن سلطان محمد
خان حرتلری ، نصفی اهل مکه و نصف دیگرکی اهل مدینه یه
مخصوص اوله رقی سنوی ۱۴۰۰۰ آلتون صره ارسالی معتاد
ایدیش و آندن صکره صره نك مقداری تزايد ایدیه ایدیه شیمیکی
راده یه وارمشدر . »

ینه مرآت الحرمینه باقیلیرسه کورولورکه :

بازید ثانیك ۱۴۰۰۰ آلتینق صره سنه شکرانه اولمق
اوزره مدینه شعرا سندن شیخ شهاب الدین احمد بن العلیف :
خدوا من ثنای موجب الحمد والشکر
ومن در لفظی طیب النظم والنثر

مطلعه مصدّر بر قصیده نظم ایدیه نك مکه خطیلردن
شیخ محی الدین عبدالقادر العراقی ایله استانبوله کلوب
قصیده سی تقدیم ایله مش وصاغ اولدجه آلمق شرطیله
سنوی ۱۰۰۰ آلتینق بر جائزه نائل اولمش .

بازید ثانی یه قدر اولان پادشاهلر عموک کونده ردکری
صره لر ؛ تبرعات و تبرکات قیلندن ایدی . فقط سلیم اول

مجوزہ لریلہ و مفتش افندی عرف و موحدی ایله ، سرای هایون کدخداسی و سرای اغاسی و کیلارجی باشی و خزینہ دار باشی و باب السعاده آغاسی سلیمی وارکان کورکلریلہ و دارالسعاده آغاسی سلیمی والباس اولنان مع اوستلک فروۃ سمور ایله بر آلائی ترتیب اولنور . بو آلایده محفل شریف دوه لری صرہ سیلہ و صرۃ هایون قاطرلری قطارلہ سوق ایذیلہ رک یوروپ باب هایونہ متصل قبو آرہسی و دفتر دار خزینہ سی تعبیر اولنان منہدم اسکی مالیه متصل خستہ لر قبوسی اوکنہ کلوب توقف و دعا اولنہ رق سرای هایون آغاسی سرای هایون کتخداسی و کیلارجی باشی و خزینہ دار باشی و باب السعاده و دارالسعاده آغلاری ذکر اولنان خستہ لر قبوسندن عودت و سائر آلائی طاقی باب هایوندن چیقوب آلائی کوشکی آلتندن خواجه پاشاہ و اورادن باغچہ قبوسنہ و آندن کرج اسکہ سنہ واریلور . اورادہ بعدالدعا مہیا اولان چکدیری بہ کیریلہ رک اسکدارہ وارلدقده صرہ امینی چکدیری قپودانہ رتبہ سنہ توفیقاً خلعت الباس ایدر ... »

ماہیہ :

ماہیہ [اس] ماہیانہ معنا سنہ ، شہریہ معاش ، آیلق ، مشاہرہ .

ماہیہ قنذیلی : چفتہ منارہ لو جامعہ ردہ رمضان آیندہ آوزان اولان رسول قنذیل = لہجۃ عثمانی — احمدوفیق پاشا پاشانک قنذیل طونامہ سی دیبہ تعریف ایتدیکی بونورانی و شاعرانہ تنویرات ؛ رمضان ماہنہ منسوب و مخصوص اولمق اوزرہ یاییلیر ، واسطۃ ایقادی بولونان ایپلردہ شعبانک نصفندن صوکرما منارہ لرہ باغلاییر .

سقف کیریشلری طوندورمق ایچین بنانک اک اوستنہ و بویلو بویٹہ قونولان دیرہ کدہ معلومدر کہ (ماہیہ) دہ نیلیر . ہر حالہ رمضان ماہیہ سیلہ سقف ماہیہ سندن بری دیگرینہ تشبیہ طریقہ تسمیہ ایدیش اولاجق . فقط ہانکیسنک مشبہ ، ہانکیسنک مشبہ اولدینی تدقیقہ محتاجدر .

محرر مدقق احمد راسم بک افندی (مناقب اسلام) عنوانلی اثر معتبرندہ ماہیہ حقندہ شومعلومائی و زیریور : شہر مزیدہ ہر جوجق ماہ صیامی منارہ لر آرہ سنہ کرین ماہیہ طاقلرندن درخاطر ایدر ... لالی معززہ دہ منارہ لر آرہ سندہ قوریلان ماہیہ لر ویا عیالرک دور سلطان احمد خان اولدہ ایجاد ایدیلدیکی متواتردر . حتی روایات واقعہ کورہ

ایکپسندہ اجرا ایدیلیردی . رسم اٹاسندہ بولونماسی لازم کان ذواتہ برکون اول تذکرہ لر یازیلیر ، صرہ نک اسکدارہ نقلی ایچین کیرچ قاپسی اسکہ سنہ بر (چکدیری) بولوندورولماسی قپودان پاشاہ تبلیغ اولونوردی . دیوان هایون ایلہ تفریش و تزیینی ایجاب ایدن لرلہ دوشہ مہ لر ، پردہ لر قونولور و اقتضاسی قدر چادرلر قورولوردی .

۱۲ رجیدہ حضوری معتاد اولان ذوات ؛ طوپلان دقندن صوکرما ذات شاہانہ موکب هایون ایلہ کلوب قبۃ هایونہ کیرہر و حرم آغلرینک اوموزلرندہ کتیریلن کیسہ لر ایلہ بونلرہ عائد دفاتر و امیر مکہ یہ خطابا یازیلان نامۃ هایون ؛ مواجہۃ شہریاریدہ قیزلر آغاسی واسطہ سیلہ صرہ امینہ تسلیم اولونور ، بوصیرادہ خلعتلر کییلیر ، لرلر اوپولوردی . برطرفندن دہ آیات قرآنیہ و نعوت نبویہ ترنیل و انشاد ایدیلیر ، انسانی تلاوتدہ محفل دہ وہ سی ؛ آخور کدخداسی طرفندن ، یدک دہ و دہ ساربان باشی طرفندن قبۃ هایون اوکندہ کزدیریلیردی ، تلاوت و دعادن صوکرما محفل دہ وہ سی ؛ دارالسعاده آغاسی طرفندن دولاشدیریلیردی . بودقیقہ لر ؛ آغا ایچین غایت خلجانلی برزمان ایدی . چونکہ : تبدیل و تبعیدی مطلوب ایسہ یولار ؛ آغانک الندہ براقیلیر و دہ وہ ایلہ برابر اورتہ قاپیدن دیشاری بہ چیقاریلوب صرہ امینی ایلہ برلکدہ حجازہ یوللانیلیردی . یوق .. وظیفہ سنہ بقا ایدیلہ جکسہ آلدینی امر اوزرہ رینہ دہ وہ نک کوموش زنجیرینی صرہ امینہ ، ایپک یولارینی سقا باشی بہ ویریر ، ابقاسنی اعلاناً کتیریلن (مع اوستلک سراسرہ قابلی سمور کورک) ی گیوب قبۃ هایونہ قارش یراویر و باب هایونہ قدر آلائی تشییع ایدہ ردی . عطا تارنخندہ آلائی خروجی شو صورتہ تعریف اولونویور :

« بوحالہ مؤذنان شہریاری تکبیرات و تہلیلانہ آغایدرلر و اغای مشارالیلہ حرمین رجالی ناقہ نک اوکنہ دوشوب اورتہ قپودن طشرہ چیقلدقده اسبلرینہ سوار اولدرق ایتدا قولاغوز چاوشی ، بعدہ دیوان چاوشلری دستار و تلرلہ و قیوچی باشی اغالر سلیمی و فراجہ و دیوان بساطلو اسبلریلہ ، حرمین خدای

واقعاً حدیقه الجوامعک سلطان احمد جامع شریفی تعریفانته دأثر اولان بختنده و مناره ده و درون جامعده ماهیه لری کندلی وقف قدیمیدر . ده نیلیور . لکنینه او اثر؛ ایاصوفیه جامع شریفنک تعریفنده :

« ... داماد ابراهیم پاشا صدارتنده ماهیه سی اولمایان چفته مناره لی جامعده علی السویه ماهیه لر یاپیلمق اوزره امر هایون صادر اولوب هر جامعک ماهیه سنک مصرفی کندلی و قفندن کوریلوب آنجق بوجامع شریفک خرج ماهیه سی سلطان سابق الذکر احمد خان ثالث و قفندن ویرله کلمشدر . »

دیورکه شو افاده نک صراحتنه قارشی سلطان احمد جامعده کی ماهیه مصرفک، خصوصی اوقافندن ویریله سی؛ ابتدا اوراده ماهیه قورولمش اولدیغه سند اولامیور .

(تاریخ عطا) نک :

« اون برنجی شهریار معالی آثار سلیم خان ثانی دیانت شعار رسم مبروک مذکوره [مولدینوی رسم قرائتنه] کمالیه رعایتندن باشقه لیل و لادت باسعادت حضرت نبوی الله لیلای معراج و برات و عیادده منار جوامعک قنادیل الله تریننی ترتیب و تبیین و سلطان احمد خان اول حضرتلری دخی بو رسم بهینه بر طاقم علاوات صرعیه و وجیه رعایت لازمه علاوه و تعیین یوردقلندن »

دیه سلطان احمد اولک تنور منارات خصوصنه بعض علاوه سنندن بحث اتمه سی ، کذاینه (حدیقه الجوامع) ک قوجه مصطفی پاشا جامع شریفنک تعریفنده :

مشایخ سنبله دن نجم الدین حسن افدینک [وفاتی ۱۰۱۹] « مولود شریف کیجه لری مناره ده قندیل ایقاد اتمک عادی اولغله سلطان احمد خان اول حضرتلری کوروب حظ ایدرک جمله جامعده قندیل یاقی فرمان اولمشدر »

دیمه سی ؛ ماهیه نک زمان مشارالیهده احدانته دأثر برظن ویره بیلورسه ده تأیید مدعا ایده میور ، حق برینک ویردیکی معلوماتی دیگرکی جرح ایله دیکی جهته مسئله بوتون بوتون قارشیور .

چونکه : شیخ حسن افدینک مولد سعادت کیجه لرنده قوجه مصطفی پاشا جامع شریفنک مناره سننده قندیل یاقدردیغی کورن سلطان احمد اولک بوتون جوامع شریفه مناراتنک تنویری اراده ایتدیکنی حدیقه الجوامع

فاتح جامع شریفی مؤذنلرندن (خطاط حافظ کفوی) نامنده بر ذات غایتله مصنع برچوره ایشله مش و اوزمان عرض عتبه علیا ایله رک قرین مخطوطیت سنیه اولسنی اوزرینه بو ایشله مه کی خطوط و مرسماتک آداب مستحسنة دینه منزه موافق اولقی شرطیه رمضان کیجه لرنده مناره لر آرمننده اجرایی فرمان بیورلمشدر .

ماهیه جیلر منارک بیلک کرینه کوره بوضعتی اصلاح و تنسیق لازمه مهارته توفیق ایدن ، بر زمانلر سلیمانیه جامع شریفی ماهیه سی باشلیقنده بولمش اولان عبداللطیف افندی نامنده بری ایش .

اصولدن اولدینی اوزره ماهیه خلاطیه یدکرک ایپلری و قندیللرک ترتیب و تنظیمنده مدخلی اولدینی سوبله من ماهیه مناره سننده کی (بنجوق) دینلن قیورقی ایپلر ، الحاصل بوجورغاد طاقی نصف اخیر شعبانده کریلیر .

شهر منزه ایلك ماهیه ، سلطان احمد جامع شریفنده قورولمش اولدینی زوایتنه نظراً دخی جامع مذکورک ختام انشا آتی اولان ۱۰۲۶ سنه هجریه سی بوضعت کریده ایچون مبدأ اتخاذ ایدیله بیلیر .

ینه مناقب اسلامک دیگر بر یرنده ده نیلیورکه :

« لیلای شهر صیامده جوامع کبیره مناره لری آرمنده قورولان ماهیه (محیا) به دأثر مطلع اولدیغمن معلومات تاریخیه دخی ایوب جامع شریفی تعریفاتی مناسبتیه بوجه زیر (حدیقه الجوامع) دن اقتباس ایلیورز :

۱۱۳۶ تاریخنده [سلطان احمد ثالث زمان سلطنتی] عموماً سلاطین جامعلرینه رمضان شریفده ماهیه لر یاپیلمق اوزره فرمان هایون صادر اولدینی انشاده جامع مناره مناره لرینک قاتلری قصیر اولوب ماهیه یاپیلمقه تحملی اولدینی جهندن ایکیش شرفلی مجدداً ایکی مناره بنا اولتی فرمان اولوب ۱۱۳۶ ده تمام اولمشدر .

احمد راسم بک افدینک استفاده ایله دیکم افاده سنندن ایلك ماهیه نک ۱۰۴۶ تاریخنده و سلطان احمد جامع شریفنده قورولمش اولدینی آکلاشیلیور . فقط میر مشارالیه کده بیانی وجهله بو معلومات ؛ آنجاق روایت درجه سننده قالیور . هله چوره ایشله مه سیله ماهیه قورو- لماسی آرمننده هیچ ده مناسبت بولونامیور . عبدعاجز ؛ بوکا دأثر موضح و مقنع برقیده تصادف اتمه دیکم کی صورت قلمدن ده ایضاحات کافیه آلامام . راست کلنلر ؛ مأخذ لرینی بیلدیریرلر و معلومات خصوصیه لرینی یازارلر سه مجموعه به مع التشکر درج اولونور .

مناره لرنده آصیلی کوردیکی (ذوالفقار) ماهیه سی
مدوحک قلیچنه بکزه مش ، قعینک بادشاه وقته :
آفرین ای روز کارک شهسوار وصفدری
عرشه آص شیمدنکیرو تیغ ثریا پیکری
دیمه سنه وزنا ، قاقه و معنا نظیره اولق اوزره صدر
زمانه ایچین :

بوشب فرخنده ماهیه دن شهزاده ده
سیر ایدنلر رسم تیغ ذوالفقار حیدری
دیدیلر : محی دولت ، صدر آصف منقبت
ایلدی آویزه چرخه تیغ نصرت پیکری
یتلرخی سویله مشدر .

عبد طاجزده مهتابی برکیجه ده - کلاهلریله ،
قندیللردن نورانی کمرلریله ایکی مولوی درویشی تخیل
ایله دیکم برچفت مناره آراسنده منظورم اولان (یا حضرت
مولانا) ماهیه سی طولایسیله :

صانماک ماهیه درکه ماهه رشک آور اولوب
برتویله قبه کردونی تنور ایله مش
اطلس چرخ برینه خامه زرین ایله
دست قدرت نام مولانای تحریر ایله مش
قطعه سی نظم ایتشدم .

* *

شیخ الاسلام اسبق خیری بکک اوقاف نظارتنده
بولوندیغی وجوامع شریفه دن بعضیلرینک الکتیریله تنور
اولوندیغی صیراده ماهیه لردده الکتیریله بابیلما سی هوسنه
قالقیشیلمش ، حق آیا صوفیه مناره لرینه ثابت بر (یامعین)
لوحه سی آصیلماشدی . هرکیجه عین کله بی بارلاق بر صورتده
کوسترن بواصول ؛ بزم کی کهنه پسند اولانلر نظرند
محضا احتیاد و ذوق جهندن خوش کورونمادی . چونکه :
بونده اولیلی تنوع و شاعرانه تنور اولمادیغی کی
منظره سنده بریباخیلق حس ایدیلوردی .

* *

ماهیه بختی ؛ چکیلمایه چک درجه ده اوزامق و چکیلوب

یازارکن تاریخ عطا ؛ بواصولک سلیم ثانی طرفندن
وضع ایدیلش اولدیغی بیلدیریور . صوکرک ماهیه سی
اولمایان چفته مناره لی جامع لرده علی السویه ماهیه قورولماسنک
احمد ثالث دورنده و داماد ابراهیم پاشانک صدراتنده
تعمیم قیلندیغی ینه حدیقه الجوامع افاده ایدیور . دیمک که
اووقته قدر ماهیه قورولان جوامع وارمش .

خلاصه : اربابی طرفندن حل اولونماسی صنایع
بدیعه عثمانیه نقطه نظرندن الزم بولونان بر مسئله . [*]

* *

حالاده معتاد اولدیغی اوزره ماهیه لر ؛ شهر صیامک
اون بشته قدر یازی ، اوندن صوکرک رسم اولق اوزره
قورولوردی . قدر کیجه لری مناره لرد کلاهندن بد
ایله آشاغیلره طوغرو قندیللر صارقیدیلر و شو طرز
تنویره (مناره لره قافتان گیدیرمک) دهنیلردی . بایرام
کیجه لری ایسه ماهیه مقامنده برصیرا قندیل چکیلیر
وبونورانی خط ایله رمضانک یولجی اولدیغنه ایما ایدیلردی
یککی چری آفالرندن برینک سلیمانیه مناره لرنده
کوردیکی طوب آرابه سی رسمنی فرق ایتیه رک کاتبه :
— افندی ! ماهیه ده نه یازیلی ؛ دییه صورددیغی

فقرات منقوله دندر . آغانک باقوب ده حقیقتی کورده دیککی
اونقوش لطیفه بی شاعر لرده خیالی بر نظرله مشاهده
ایدرلردی . مثلاً ملا کورانی محله سنده کائن حکیم باشی عمر
افندی مدرسه سنک حظیره سنده مدفون اولان شیخ الاسلام
چلبی زاده اسماعیل عاصم افندی ؛ شهزاده جامع شریفنک
[*] مجلس معارف اعضا سندن ضیابک افندی طرفندن یازیلان
ومعارف نظارتجه طبعنه همت اولونان (استانبول و بوغاز ایچی)
نامنده کی مهم اثرک ۴۲۶ نجی صحیفه سنده ده ماهیه حقنده شو
سطرلر محرردر :

« اسماسلطان ۱۱۳۸ سنه سنده تولد ایتمش ایدی . بایرام کیجه لری
مناره لرده قندیل ایقادیکن امر و عادت ایدلسی سنه مذ کوره
وقایعندندر . سلاطین جامع لری مناره لرینه ماهیه وضعی ایسه ۱۱۳۴ ده
باشلامش ایدی . حتی (تقویم التواریخ) ده بوخصوص حقنده :
« وضع ماهیه هادر مجموع جوامع شریف سلاطین بعداز ابقاد
مناره و بناء سعد آباد دهنیلور »

ینه باشلامق اوزره - ترك عشرت ايدنلره وصف اولورمش.
رند شاعرلردن برينك :

بن بوكجه نيتلي يم اول خوان وصاله
زاهد يوروسن شبيه ايله روزه شك طوت

پيتنده (روزه شك) تعير ايتديكي (يوم شك
اوروجي) نك كراحت و عدم كراحتي حقنده احكام
مخصوصه واردر .

* *

شعبان گلهسي ؛ اسكيدن عثمانلي ادبياتنده عاشق
معناسنده قونلاييليرمش . بوكون متروك اولان بواسعمالی:
ترا افكندنه و دلدادنه كشم
سكا بن توركجهسي شعبانم اي دوست
و : شعبانم او مهر و به كه اسمي رمضاندر
اشك ترم آنكه چون اوچ ايلرده رواندر
پيتلردن او كره نيورز .

* *

شعبانك ۲۶ سيده عثمانليلر همچون تاريخي بركوندر .
چونكه : مشهور (كلخانه خط هايوني) ۱۲۵۵ سنه سنك
عيني آي و عيني كوننده [۳۱ تشرين ثاني سنه ۱۸۳۹] صدر
اعظم رشيد پاشا طرفندن كلخانه ميداننده كي آرسلا نخانه نك
اوكتنده او قومش ، او كونك ايام رسميه دن عديله كيجه سنده
قديل يا قيلماسي و دوناما يا قيلماسي حقنده - ۴۸ مهرلي
برغر ضحال ايله وقوع بولان استدعا اوزدرينه - اراده سفيه
صادر اولمشدي .

طاهر المولوي

مستجابي زاده عصمت بك

مابعد :

بوتاريخدن صكره آلتی آی قدر زواللی عصمتك
احوالندن خيردار اوله مدم . ۳۳۲ سنه سي ، واسطنده
اسپارته استيناف ، مدعي عموميلكنه مأمور اولديغي استخبار
ايتدم . عصمتك يقيناً بيلديكم اخلاق واحواله نظراً

طوبلانله جق زماني كلكله برابر مصور بديعه كار احمد
راسم بك افدينك ينه (مناقب اسلام) نده مندرج
(بركيجه) عنوانلي شه اثرندن بحثه تعلقي بولونان شو
قسملري نقل ايتمدهن كچه مه يه حكيم :

« شهرك بولوحه ايله آراسي بر عظمت ، ساسنه طوغري
چيقان بيكلرجه شجاعات متناظره نك بخش ايتديكي نيرنكي
شباندهن طولاي مهابت افروز ، مناره لرك بنديان منورلري
آره سنده كي فواصل برر هيولاي اسر كي قائم ، قبه لرك
رصاص انخاسي هكوس قناديلدن بك بك منظور ، وجود
معابد بياض باداه لرك درجات بعیده سبه كوره آشكار ومستور ،
اشكال مباني يالكز طاملرينك از قفعا تيله موجود . خليج بتون
بتون غور فراشنه چكيلمش ، درين بر امتداد مظلم ، فقط
مختصر برز ساحل نوپيدا ايله محصور . زمين يسارينه حاكم
ايكي شاهقه معلومه سندن برينه طراز عرش معلا اولان الواح
قدسيه دن (محمد رسول الله) نسخه ازيله سي نازل ، برنده عرق
رخسار مختاردن فيض آلمش بركل تابدار نابت .

نه روحاني بركيجه . سجاده طرف طرف نقوش ومصورات
بارليور : جسم بر شسيه ، درت كوزلي قديم برجسر هوائي ،
بانك توحيد مؤمنين آره سنده قوتلي قوتلي صعود ايدنه لرك بيرامن
انخاي الوهيه صيفينش بر (استغفر الله) ، غنچه لر آتش
بركابين رحمت ، تا اوزاقلرده ، احتمال كه بلغورلي صيرتلي اوزرندن
طلوع ايتش بر ستاره معظم كورينور .

يوم شك

« مفهوم هواده شعبانك يكرمي طغوزيني ولي ايدن كون
يوم شكدر كه هلال رمضانك مقومتي سبيله شعبانك كال (۲۰)
ويا نقصاني (۲۹ اولاسي) محتمل اوليقدن ناشي حقيقت حاله
علم وجهل كنديسنده مساوي اولان ، يعني رمضان ويا شعباندن
اولديني بيلنه ميوب مشكوك فيه اولان كون ديمكدر - كتاب
الصوم - حاجي ذهني افندي »

يوم شك نيشه سپره چيقاركن جانان

صيق بوغاز ايتدي باصوب شخه شهر رمضان

نيشه باقيليرسه اوكون استانبولده برگزيني و بيجاق
سليمي اولوق اوزره بر جاقيني ياپيليرمش . واقعا اسكي
عياشلر پيتنده (ايچي) و (بيچاچي) ديه ايكي تعير
واردر كه برنجيسي : ماهيه ايلرينك گه ريلديكي اون بش
شعبانده ، ديكری ايسه حلول رمضانده - بايرام كوني